

відбувається належного наповнення бюджету від здійснення охоронних заходів і прозорого використання отриманих зборів. Головна причина полягає у тому, що функції держави розпорошені між багатьма та організаціями, відсутній реальний контроль з боку недержавних, громадських структур. Це зумовлює непрозорість у розподілі коштів, яких і так бракує, що спрямовуються на розвиток інноваційної діяльності та ринку інтелектуальної власності. Це, зокрема, підтверджується висновками Рахункової палати України [6].

За даними прес-служби Рахункової палати України, місткість ринку за оборотом авторських і суміжних прав оцінюється щонайменше сумою 1 млрд. грн. на рік. З цих коштів у вигляді винагороди організаціями колективного управління фактично збирається лише 30 млн. грн., тому, автори не отримують належної винагороди, а держава – належних податків, які згідно з розрахунками становлять 150 млн грн [6].

Висновки і пропозиції. Нинішній рівень інституційного забезпечення ринку інтелектуальної власності не відповідає сучасним вимогам, тенденціям та стандартам. Для того, щоб вітчизняні підприємства змогли повністю реалізувати інноваційний потенціал, державі слід гідно розмежувати повноваження та функції відповідних органів влади стосовно забезпечення розвитку ринку інтелектуальної власності, впорядкувати грошові потоки, пов'язані з патентною діяльністю, видачею охоронних документів тощо. Крім того, залучення широкого кола представників зацікавлених громадських організацій, експертного середовища сприятиме встановленню прозорих механізмів державної фінансової підтримки.

Також, на нашу думку, суттєво впливає на стан ринку інтелектуальної власності фіскальна політика. Всі вищезазначені позиції потребують уваги як з боку держави і суб'єктів прав інтелектуальної власності.

Література:

1. Кудашов В. И. Интеллектуальная собственность как основа инновационного развития экономики / В. И. Кудашов, Е. В. Иванова // Экономика и управление. – 2007. – № 2. – С. 9–18.
2. Лубенський А. Україна, вступаючи в ВТО, укривала новітні розробки / А. Лубенський // Ad notam. Заметки 2007/Глава 196. – Режим доступу : http://ru.wikisource.org/wiki/Ad_notam.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. / Державного комітету статистики України. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2010. – 347 с
4. Паладій М. В. Державний департамент інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / М. В. Паладій // Who-is-who.com.ua. Український видавничий портал. - Режим доступу : <http://who-is-who.com.ua/makets/patent2007/sdip.jpg>.
5. Покришка Д. С. Технологічна конкурентоспроможність економіки України на світовому ринку / Д. С. Покришка // Економічна політика. – 2006. – № 2. - Режим доступу до журналу: http://www.nisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=epol2&issue=2006_2.
6. [Електронний ресурс] // Счетная палата Украины : [Официальный сайт]. - Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/control/ru/publish/article/>.
7. Шкурупій О. В. Інтелектуальний капітал у трансформаційній економіці / Шкурупій О. В. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 268 с. 8. <http://gtmarket.ru/news/state/2007/08/17/1369>

УДК 330 .341.1:338.432

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ СУМЩИНИ

Мазій І.М.

В статті досліджено особливості інвестиційно-інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі Сумщини; динаміку джерел фінансування інноваційної діяльності, увага приділена кадровому забезпеченню інноваційного розвитку АПК України.

Вступ. Інноваційна діяльність завжди була і залишається важливим складовим елементом системи ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств, підвищення рівня їх конкурентоспроможності. В сучасних кризових умовах господарювання активізація інноваційної діяльності набуває важливого значення для виходу з кризи аграрного виробництва. Сільськогосподарські підприємства дедалі гостріше відчувають нестачу власних коштів для інноваційного розвитку, тому набуває актуальності інвестиційна підтримка цих процесів.

Актуальні питання стосовно проблем розвитку сільського господарства в сучасних умовах господарювання розглядали у своїх наукових працях такі вдатні українські вчені, як В.Я. Амб-

росов, П.І. Гайдуцький, М.В. Калінчик, М.Ф.Кропивко, І.І. Лукінов, А.В. Македонський, В.Я.Месель-Веселяк, В.І.Перебийніс, П.Т. Саблук, В.Й.Шиян, О.М.Шпичак та багато інших дослідників. Однак, чимало проблем в розрізі використання досягнень НТП та інноваційних рішень у сфері АПК залишаються недостатньо дослідженими.

Проблеми інвестування сільськогосподарських підприємств не залишаються осторонь уваги багатьох вітчизняних дослідників, серед яких Беседін В.Ф., Благодатний В.І., Гайдуцький П.І., Гуткевич С.О., Долішній М.І., Кісіль М.І., Коденська М.Ю., Мармуль Л.О., Пересада А.А., Саблук П.Т. та інші.

Постановка задачі. Метою даної наукової праці є визначення основних напрямів інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва, а також аналіз сучасного стану та динаміки розвитку основних показників інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств АПК Сумської області.

Результати. Аграрне виробництво традиційно відіграє важливу роль в економіці держави. Вітчизняна аграрна наука має всебічно сприяти розвитку економічної ефективності аграрного виробництва на основі запровадження наукових розробок. Адже, як показує світовий досвід, ефективне функціонування суб'єктів ринкових відносин залежить від здатності реалізовувати наявний потенціал, в тому числі і науково-дослідний.

Інвестиційно-інноваційна діяльність передбачає проведення і впровадження науково-технічних розробок в ході реалізації інвестиційного проекту або використання в проекті досягнутих результатів наукових і проектно-конструкторських досліджень, тобто наукові дослідження; проектно-конструкторські розробки; випуск принципово нових видів техніки і технології; випуск принципово нових видів продукції; використання нових технологій.

Ефективна інвестиційна діяльність можлива лише за умови створення сприятливого інвестиційного клімату, тобто середовища, саме в якому і здійснюються всі інвестиційні процеси. Інвестиційний клімат формується під сукупним впливом різноманітних факторів, як то політичних, економічних, соціальних та інших. Оскільки, зазначена система факторів чітко визначає умови інвестиційної діяльності в державі (регіоні) і дозволяє оцінити ступінь ризику процесу інвестування для інвестора. Параметрами загальної оцінки інвестиційного клімату в країні (регіоні, галузі, підприємстві) виступають кількісні та якісні характеристики їх стану та розвитку. В умовах реформування відносин власності і форм господарювання виникає гостра необхідність дослі-

дження інвестиційного клімату функціонування сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних особливостей.

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від ролі і місця цієї галузі у системі агропромислового комплексу, насамперед це стосується характеру економічних відносин між сільським господарством та іншими сферами АПК.

З огляду на сучасний стан економічної сфери держави в цілому і сільськогосподарських підприємств зокрема, ми вважаємо що свою визначальну роль інвестиції відіграють при відтворенні основного капіталу, оскільки якісний стан (технічне забезпечення) сільськогосподарських підприємств залишає бажати кращого.

Відновлення основного капіталу на діючих підприємствах здійснюється за рахунок капітальних вкладень. До капітальних інвестицій на підприємствах відносяться: витрати на зведення будівель, споруд та інших об'єктів, включаючи будівельно-монтажні роботи, вартість обладнання та інвентарю, які входять до кошторисів будівництва; витрати на придбання машин та обладнання, які не входять до кошторисів будівництва; витрати на придбання транспортних засобів, обчислювальної техніки та інше; витрати на будівництво й обладнання житлових будинків, дитячих дошкільних установ, об'єктів культурно-побутового призначення та інше.

Основні фонди (разом із земельними ресурсами) являють собою основу для виробничого процесу в сільському господарстві. Тому, цілком зрозумілим є залежність між якісним та кількісним станом основних фондів сільськогосподарських підприємств та результатами їх господарювання. В таблиці 1 нами розглянуто динаміку окремих показників діяльності сільськогосподарських підприємств Сумщини за останні роки.

Таблиця 1

Динаміка окремих показників діяльності сільськогосподарських підприємств Сумської області, млн. грн. *

Показник	2005	2006	2007	2008	2009
Інвестиції в основний капітал	107.6	107.1	224.9	526.3	193.0
Прямі іноземні інвестиції	528.7	528.7	912.8	19216.8	17859.7
Валова продукція сільського господарства	2966,2	2869,0	2959,8	3182,1	3161,7
Прибуток до оподаткування	21,1	15,3	188,1	-187,6	-98,0
Основні засоби	1960	1672	1604	1944	

* Розраховано за даними Головного управління статистики в Сумській області

За період з 2005 року по 2008 рік спостерігається чітка тенденція до збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств Сумщини. Поряд з цим зростає і обсяг валової продукції сільського господарства. Але в 2009 році різко зменшився обсяг інвестицій в основний капітал. Це можна пояснити

коливанням рівня інвестиційної привабливості сільського господарства, який є не стабільним через вплив різних об'єктивних та суб'єктивних факторів.

Відсутня чітка тенденція по основним засобам сільськогосподарських підприємств Сумщини. З 2005 по 2007 рік їх вартість поступово знижувалась, що пояснюється

фізичним та моральним їх зносом. А в 2008 році ситуація почала покращуватись, оскільки в цьому році в основні фонди було вкладено 526 млн. грн. інвестицій.

Традиційно, сільськогосподарські підприємства відзначаються низькою прибутковістю, а деколи, навіть збитковістю. Основною причиною можна виділити недосконалу цінову політику на сільськогосподарську продукцію (часто ціна реалізації є меншою ніж собівартість продукції).

В цілому, ми можемо зробити висновок, що збільшення обсягу інвестицій (як прямих

іноземних, так і капітальних вкладень) призведе до позитивної динаміки збільшення валової продукції сільського господарства, а також фінансових результатів, за умови досконалої цінової та збутової політики сільськогосподарських підприємств.

Оскільки капітальні вкладення покликані «посилити» основні фонди сільськогосподарських підприємств і не можливо оцінити їх дію лише за натуральними або вартісними показниками, доцільно буде розглянути показники інтенсивності капітальних вкладень у сільськогосподарські підприємства Сумщини.

Таблиця 2

Показники інтенсивності капітальних вкладень у сільськогосподарські підприємства Сумщини*

Показник	2005	2006	2007	2008	2009
Сума капітальних вкладень, млн. грн.	107.6	107.1	224.9	526.3	193.0
Кількість господарств, од.	415	377	341	344	355
Інвестиції у розрахунку на 1 господарство, тис грн.	259.3	284.1	659.5	1529.9	543.7
Площа сільськогосподарських угідь, га	1703.8	1703.5	1703.0	1701.6	1700.5
Інвестиції у розрахунку на 1 га с-г угідь, тис грн.	63.2	62.9	132.1	309.3	113.5
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих у с-г виробництві, осіб	35186	28825	22978	20685	18556
Інвестиції у розрахунку на 1 працівника, зайнятого у с-г, грн.	3058.0	3715.5	9787.6	25443.6	10400.9
Вартість основних засобів, тис грн.	1960	1672	1604	1944	
Інвестиції у розрахунку на 1 грн. вартості основних засобів, грн.	54.9	64.1	140.6	271.3	150.1
Валова продукція сільського господарства, тис грн.	2966,2	2869,0	2959,8	3182,1	3161,7
Інвестиції у розрахунку на 1 грн. валової продукції сільського господарства, грн.	36.2	37.3	76.0	165.5	61.1

* Розраховано за даними Головного управління статистики в Сумській області

Практично за всіма показниками інтенсивності капітальних вкладень у сільськогосподарські підприємства Сумської області позитивно виділяється 2008 рік. Саме у цьому році в середньому на одне сільськогосподарське підприємство припало півтора мільйони гривень інвестицій. У розрахунку на один гектар сільськогосподарських угідь було отримано 309 тис гривень інвестиційних коштів, а на одного середньорічного працівника, зайнятого у сільськогосподарському виробництві припало більш ніж 25 тис. гривень інвестиційних коштів. Аналогічна ситуація склалась і в розрізі вартості інвестицій, що припадає на одну гривню вартості основних засобів та валової сільськогосподарської продукції. Так, відповідно, значення цих показників склало 271 та 166 гривень.

Основною причиною такої ситуації ми вважаємо те, що у 2008 році було отримано найбільше за аналітичний період капітальних вкладень, 526 млн. гривень. Відповідно, найгірша ситуація була в 2005-2006 роках, коли обсяги капітальних вкладень в сільськогосподарські підприємства Сумщини були найнижчими, 107 мільйонів гривень.

Зі зростанням обсягів інвестування в аграрні підприємства ми можемо говорити про перспективи активізації інноваційної активності сільськогосподарських підприємств.

Проблема максимальної реалізації інноваційного потенціалу підприємств агропромислового комплексу України є важливою для всебічного розвитку економіки держави. Недостатньо продукувати інновації в значних обсягах, головним моментом є забезпечення можливості користуватися результатами наукових досліджень суб'єктам аграрного виробництва. Реалізація даної ситуації можлива за умови державного фінансування і підтримки наукових розробок і досліджень.

За останні п'ять років майже втричі зросла загальна сума витрат на фінансування інновацій в Україні, досягши в 2008 році 11 994.2 млн. грн. Це є певним свідченням активізації інноваційної діяльності.

Виділяють чотири основні джерела фінансування інноваційних процесів: власні кошти підприємств, кошти державного бюджету, іноземні інновації та інші кошти. За аналітичний період структура зазначених джерел в загальній сумі витрат на інноваційну діяльність не зазнала значних змін. Найбільшу питому вагу займають вла-

сні кошти, на другому місці інші джерела, а державне фінансування і іноземні інвестиції зайняли відповідно третє і четверте місця. Тобто, в переважній більшості випадків, інноваційна діяльність

аграрних підприємств фінансується за рахунок власних коштів. Але без державної підтримки не можливий ефективний розвиток інноваційної діяльності.

Таблиця 3

Джерела фінансування технологічних інновацій, млн. грн. *

Роки	Загальна сума витрат	у тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвестицій	інші джерела
2004	4534.6	3501.5	63.4	112.4	857.3
2005	5751.6	5045.4	28.1	157.9	520.2
2006	6160.0	5211.4	114.4	176.2	658.0
2007	10850.9	7999.6	144.8	321.8	2384.7
2008	11994.2	7264.0	336.9	115.4	4277.9
Відносне відхилення, 2008/2004, %	264.5	207.5	531.4	102.7	499.0

* Дані Державного комітету статистики України

Як показує світовий досвід господарської практики розвинених країн, інноваційна діяльність підтримується державою, в основному, через дієвий механізм пільгового оподаткування її суб'єктів. Цей механізм об'єднує в собі такі елементи: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих по акціях фірм, що здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовленні державою та спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки; надання пільг проектам, що виконуються за пріоритетними програмами; зменшення оподаткування прибутку на суму вартості приладів та устаткування, переданих вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям; вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частки податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним використанням на інноваційні цілі. В Україні дані пільги підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю, на жаль, не надаються.

Важливим моментом при дослідженні сучасного стану інноваційної діяльності є забезпеченість науково-дослідних установ кваліфікованими науковими кадрами. Наукові працівники повинні чітко орієнтуватись в сучасних досягненнях науково-технічної сфери, володіти актуальною інформацією по напрямках досліджень, постійно удосконалювати та підвищувати свій рівень теоретичної та практичної підготовки.

Інноваційна діяльність у сільському господарстві суттєво уповільнилася, скоротилися як кількість і якість виконаних наукових розробок,

так і чисельність науковців, винахідників та раціоналізаторів, особливо молоді, що є наслідком погіршення умов державного фінансування наукової діяльності.

Економічні взаємовідносини між наукою та виробництвом недостатньо налагоджені, повільно впроваджуються у виробництво наукові розробки. Оновлення сільськогосподарського виробництва новими сортами, технікою, технологіями, стримують також низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників і недостатня інформованість їх щодо новітніх досягнень вітчизняної сільськогосподарської науки. Проте приклади окремих господарств, які активно впроваджують інновації у виробництво, свідчать про високу ефективність інноваційної діяльності на етапі впровадження та можливості її активізації в оглядовій перспективі.

Для прискорення просування інноваційних ресурсо- й енергозберігаючих технологій у сільськогосподарське виробництво необхідно переорієнтувати сільських товаровиробників на світові ціни на продукцію і техніку. Штучне завищення цін на імпорту техніку з метою захисту вітчизняного товаровиробника може призвести до міжнародної ізоляції вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки. Тому, в процесі управління інноваційними процесами слід враховувати зовнішньоекономічну політику держави, нові досягнення науково-технічного прогресу у світовій практиці, можливості створення спільних підприємств з метою залучення нових технологій та інвестицій.

Стратегія управління інноваційними процесами в галузі рослинництва повинна базуватися на пріоритетних напрямках розвитку сільського господарства з урахуванням особливостей регіонів, їх можливостей у перетворенні в життя нових напрямів науки і техніки власними силами й засобами. Це дуже важливо для вирішення проблеми зайнятості населення в регіоні. Для Лівобережного Лісостепу України, пріоритетним

завданням є інтенсифікація зернового господарства. У зв'язку з фінансовою неспроможністю багатьох організаційно-правових формувань на селі, впровадження нових напрямів інновацій у виробництво повинно йти за рахунок надання фінансової допомоги з бюджету, коштів комерційних структур, організації лізингу, створення машинно-технологічних станцій, прокатних пунктів.

Висновки. Активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в сільському господарстві на етапах розробки, апробації та відтворення нових сприятиме створення технопарків й інших інноваційних структур. У зв'язку з цим необхідно створювати технопарки на базі науково-дослідних інститутів, профільних провідних вищих навчальних закладів як основних осередків генерації та подальшого розвитку інноваційних проектів.

Література

1. Михайловська О. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів /О. Михайловська// Актуальні проблеми економіки. — 2005. — №11(53). — С 101-110.
2. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Держкомстат України / За ред. О.Г. Осауленко — К.: Консультант, 2007 - 552 с.
3. Табачник Д.В. Шляхи інноваційного розвитку України/ Д.В Табачник, В.Г. Кремень, А.М. Гуржій// К.-«Модопринт», 2004. — 544с.
4. Шмаглій О.Б. Інноваційний розвиток сільського господарства та харчової переробної промисловості/ О.Б. Шмаглій// Економіка АПК.- № 5.- 2010.- С.119
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України www.ukrstat.gov.ua
6. Офіційний сайт Головного управління статистики в Сумській області www.sumystat.gov.ua

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Тарасенко Ю. І.

Метою цієї статті є визначення пріоритетних напрямків подолання кризових явищ в інвестиційній сфері агропромислового комплексу України з використанням найсучасніших інноваційних розробок та позитивного досвіду високорозвинених країн світу, які в цьому питанні досягли значних успіхів.

Постановка проблеми. Однією з найсуттєвіших проблем, які спричиняють занепад агропромислового комплексу України, на фоні негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи, на сьогодні є відсутність налагодженої і ефективної системи управління та механізму підтримки інвестиційної діяльності з боку держави в агропромисловому комплексі України.

Актуальність теми дослідження полягає в розробці найсучасніших інноваційних методів (підходів), спрямованих на подолання кризових явищ в агропромисловому комплексі України, виявлення ключових механізмів поживлення інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі України, особливо з використанням позитивного іноземного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем інвестиційної сфери, як в галузі агропромислового комплексу, так і в економіці України в цілому, присвячено багато наукових публікацій. Ґрунтовні дослідження цього питання здійснили такі вчені-економісти, як П. Т. Саблук, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, В.П. Немчук, О. Д. Вовчак, Л. М. Борщ, А. Б. Гончаров, М. Я. Дем'яненко, М. Г. Чумаченко, Т. В. Майорова, В. Є. Швець, П. І. Гайдучий, Ю. В. Герасименко та інші. Разом з тим, питання пошуку інноваційних напрямків поживлення

інвестиційної діяльності підприємств АПК залишаються малодослідженими.

Формування цілей статті. Метою цієї статті є визначення пріоритетних напрямків подолання кризових явищ в інвестиційній сфері агропромислового комплексу України з використанням найсучасніших інноваційних розробок та позитивного досвіду високорозвинених країн світу, які в цьому питанні досягли значних успіхів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Агропромисловий комплекс України до останніх років функціонував за застарілими схемами і ніколи не встигав за переодом сучасними тенденціями. Тільки з появою окремих іноземних інвесторів, агропромислові підприємства України стали виробляти достатню кількість продукції сільськогосподарського призначення, що відповідає міжнародним споживчим стандартам.

Немає сумніву ані у національних, ані у зарубіжних експертів, що агропромисловий комплекс України має величезний експортний потенціал [1], але саме цей потенціал і є предметом, на який здійснюють вплив багато позитивних та негативних чинників. З одного боку, українські чорноземи і традиційні споконвічні навички українського сільськогосподарського виробника є підґрунтям для виробництва не просто сільськогосподарської сировини, а продуктів